

Offshore Windpark West-Rijn

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de
aanvulling daarop**

10 mei 2007 / rapportnummer 1548-62

commissie voor de milieueffectrapportage

Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat
mevr. J.C. Huizinga-Heringa
Postbus 5807
2280 HV Rijkswijk

uw kenmerk
AMU/2750

uw brief
28 november 2006

ons kenmerk
1548-63/Dr/ah

onderwerp
Toetsingsadvies over het MER Offshore
Windpark West-Rijn en de aanvulling
daarop

doorkiesnummer
(030) 234 76 06

Utrecht,
10 mei 2007

Geachte mevrouw Huizinga-Heringa,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Offshore Windpark West-Rijn. Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag het (ontwerp)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. L. van Rijn-Vellekoop
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Offshore Windpark West-Rijn

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Offshore Windpark West-Rijn en de aanvulling daarop

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport over Offshore Windpark West-Rijn en de aanvulling daarop,

uitgebracht aan het Ministerie van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.
Offshore Windpark West-Rijn,

de secretarissen

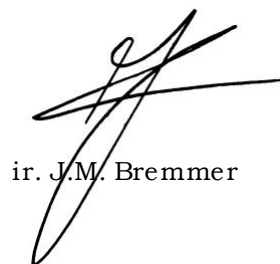

dr. G.P.J. Draaijers

de voorzitter

drs. L. van Rijn-Vellekoop

ir. J.M. Bremmer

Utrecht, 10 mei 2007

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. OORDEEL OVER HET MER.....	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Toelichting op het oordeel.....	4
2.2.1 Inrichtingsvarianten en meest milieuvriendelijk alternatief.	4
2.2.2 Energieopbrengst.....	5
2.2.3 Vogels.....	5
2.2.4 Zeezoogdieren.....	8
2.2.5 Scheepvaartveiligheid.....	12
2.2.6 Visuele verstoring.....	13

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 28 november 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Staatscourant nr. 233. d.d. 29 november 2006
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

Airtricity heeft het voornemen om op zee, op ca. 40 km uit de kust, ter hoogte van Scheveningen het offshore windpark "West-Rijn" te bouwen, bestaande uit 79 windturbines met een ashoogte van ca 75 meter en een vermogen van 3,6 MW. Het windpark beslaat een oppervlakte van ca. 47 km² (exclusief veiligheidszone). De op te wekken elektriciteit zal, na spanningstransformatie door middel van een transformatorstation, via een elektriciteitskabel naar het vaste land worden getransporteerd. De aanlanding van de elektriciteitskabel zal plaats vinden bij Hoek van Holland of de Maasvlakte, en daar aansluiten op het elektriciteitsnet. De technische levensduur van het windpark wordt geraamd op minimaal 20 jaar.

Voor de realisatie van het voornemen dient een vergunning op grond van de wet Beheer Rijkswateren (Wbr) te worden aangevraagd bij de Minister van Verkeer en Waterstaat (V&W). Het Milieueffectrapport (MER) dient als onderbouwend document bij de besluitvorming over de vergunningaanvraag.

Bij brief van 28 november 2006¹ heeft Rijkswaterstaat Dienst Noordzee, als vertegenwoordiger van de Minister van V&W, de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde MER. Het MER is op 29 november 2006 ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen en deze gebruikt in haar advisering. Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER, zoals vastgesteld op 31 maart 2006;
- op eventuele onjuistheden;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁵.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over het windpark. Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*. De Commissie zal dan adviseren tot een aanvulling. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁵ Wm, artikel 7.10

De Commissie heeft bij toetsing van het MER aan de vastgestelde richtlijnen en de wettelijke inhoudseisen tekortkomingen geconstateerd, die zij essentieel acht voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de verdere besluitvorming. Daarop heeft het bevoegde gezag om aanvullende informatie gevraagd. Deze informatie⁶ (verder de aanvulling) is op 28 maart 2007 aan de Commissie ter beschikking gesteld en vervolgens bij de beoordeling betrokken. De Commissie adviseert de aanvulling zo spoedig mogelijk openbaar te maken doch uiterlijk bij de standpuntbepaling over de vergunningverlening.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat **de essentiële informatie in het MER en de aanvulling daarop aanwezig** is om het milieubelang een volwaardige plaats te kunnen geven in de besluitvorming. Gezien de aanwezige kennisleemtes en onzekerheden in de effectbeoordeling kan de Commissie echter niet onderschrijven dat (cumulatieve) gevolgen van onderwatergeluid op zeezoogdieren tijdens de aanlegfase met zekerheid zijn uit te sluiten,.

Aanvulling op het MER

De Commissie mist in het MER een alternatief met een compacte stapeling of een onderbouwing waarom het gepresenteerde alternatief als het meest compact kan worden beschouwd. Ook acht de Commissie de bepaling van het mma onvoldoende. Verder heeft de Commissie kanttekeningen bij de wijze waarop de energieopbrengst bepaald is. Zij heeft geadviseerd in een aanvulling nader aandacht te geven aan deze punten.

Ook is in het MER onvoldoende informatie aanwezig om met zekerheid te stellen dat nabijgelegen Natura 2000-gebieden, in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, niet worden aangetast. Daarnaast is onvoldoende informatie beschikbaar over mogelijke schade aan kwetsbare populaties van soorten die bescherming genieten onder de Vogelrichtlijn (met name Annex 1) en Habitatrichtlijn (soorten van Annex IV). Deze informatie acht de Commissie essentieel om het milieubelang een volwaardige plaats te kunnen geven in de besluitvorming over de Wbr-vergunning.

De Commissie heeft daarom geadviseerd in een aanvulling op het MER nader aandacht te geven aan de mogelijke (cumulatieve) effecten op:

- kustbroedvogels en zeezoogdieren waarvoor instandhoudingsdoelen voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn geformuleerd. Het gaat daarbij met name om de *Kleine Mantelmeeuw*, *Grijze Zeehond*, *Gewone Zeehond* en *Bruinvis*. De Commissie beveelt aan om daarbij expliciet te toetsen aan de instandhoudingsdoelen (inclusief eventuele verbeteropgaven).
- zeevogelsoorten voor zover genoemd in Annex 1 van de Vogelrichtlijn, en overige zeevogelsoorten waarvan op voorhand niet valt uit te sluiten dat het initiatief afzonderlijk of in cumulatieve gevolgen kan hebben voor de gunstige staat van instandhouding (tenminste *Jan van Gent*, *Alk*, *Zeehoet*).

⁶ Offshore Windpark "West-Rijn" MER Addendum 3 d.d. 23 maart 2007

- zeezoogdiersoorten (Annex IV) waarvan op voorhand niet valt uit te sluiten dat het initiatief afzonderlijk of in cumulatie gevolgen kan hebben voor de staat van instandhouding. Het gaat daarbij met name om *Bruinvis* en *Witsnuitdolfijn*.

In de aanvulling op het MER is voldoende basisinformatie over bovenstaande punten beschikbaar gekomen. De Commissie acht echter niet aangetoond dat door het toepassen van mitigerende maatregelen significante (cumulatieve) gevolgen van onderwatergeluid op zeezoogdieren zijn uit te sluiten, zoals de aanvulling stelt. De Commissie constateert aanzienlijke kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling en de effecten van het toepassen van mitigerende maatregelen, waardoor significante gevolgen tijdens de aanlegfase niet met zekerheid zijn uit te sluiten.

- De Commissie adviseert bij de verdere besluitvorming over de vergunningverlening aandacht te besteden aan:
 - de consequenties van bovenstaande gelet op het afwegingskader van artikel 6 van de Habitatrictlijn⁷;
 - de mogelijkheden om mitigerende maatregelen in te zetten⁸;
 - de monitoring van zeezoogdieren en de evaluatie van (cumulatieve) effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren⁹.
- De Commissie adviseert bij de verdere besluitvorming gebruik te maken van de resultaten van het monitoring- en evaluatieprogramma verbonden aan het Near Shore Windpark.

⁷ De Natuurbeschermingswet (Nbw) is buiten de 12-mijlszone niet van kracht. Zodoende kan geen vergunning in het kader van de Nbw aangevraagd worden. Dat laat echter onverlet dat, conform artikel 6 van de Habitatrictlijn, getoetst moet worden of significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden zijn uit te sluiten. Uit contacten met LNV is gebleken dat het raadzaam is deze toetsing uit te voeren in het kader van de vergunningverleningsprocedure voor de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr). Hiervoor moet tenminste de oriëntatiefase van de Habitattoets worden doorlopen. Als hieruit volgt dat niet de zekerheid kan worden gegeven dat significante negatieve gevolgen zijn uit te sluiten, dan dient een passende beoordeling te worden opgesteld. Mocht ook uit de passende beoordeling de conclusie getrokken worden dat significante gevolgen niet met zekerheid zijn uit te sluiten moet de ADC-fase van de Habitattoets doorlopen worden. In deze fase moeten drie vragen beantwoord worden:

- Zijn er alternatieven die geen schade toebrengen aan het Natura 2000-gebied?
- Zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang?
- Indien er geen alternatieven zijn, maar wel dwingende redenen van groot openbaar belang: welke compensatie van natuur kan gerealiseerd worden?

⁸ De Commissie adviseert bijvoorbeeld als mitigerende maatregelen nader te onderzoeken: het inzetten van pingergeluid; het intrillen van de palen in plaats van heien; het aanbrengen van een schuimbekleding rond de palen; het vermijden van heierwerkzaamheden in de periode dat Bruinvissen jongen krijgen.

⁹ De Commissie adviseert vanaf het moment dat begonnen wordt met heien geluidsmetingen uit te voeren en de aanwezigheid en het gedrag van zeezoogdieren minutieus te volgen.

2.2 Toelichting op het oordeel

De Commissie vermeldt per thema eerst het oorspronkelijke commentaar op het MER (inclusief Addenda), en geeft waar toepasselijk vervolgens een oordeel over de aanvulling.

2.2.1 Inrichtingsvarianten en meest milieuvriendelijk alternatief

Compact alternatief

Het MER

In de richtlijnen is gevraagd een alternatief uit te werken waarbij de onderlinge windturbineafstand wordt gevarieerd ten behoeve van zoveel mogelijk milieuwinst en efficiënt ruimtegebruik. In het MER wordt zonder nadere onderbouwing een turbinegrid van 8D x 6D¹⁰ als compact beschouwd, terwijl in zijn algemeenheid 5D als minimumafstand kan worden beschouwd. De Commissie adviseerde een compact alternatief uit te werken of te onderbouwen waarom het gepresenteerde alternatief als meest compact kan worden beschouwd.

De aanvulling

In de aanvulling is toegelicht waarom er niet wordt uitgegaan van een (symmetrische) dichtste bolstapeling, maar van een inrichting die rekening houdt met de overheersende windrichting.

De keuze voor opstellingvarianten met 5.5 x 7.5 D en 8 x 10 D zijn gehandhaafd. Dat is gebaseerd op gegevens van bureau Garrad Hassan. Dit bureau stelt dat het parkeffect sterker is bij kleinere tussenafstanden dan de berekeningen aangeven en dat de sterke luchtturbulenties leiden tot extra belasting van de turbines. Bij Horns Rev (turbineafstand 7D) zou sprake zijn van een extra parkeffect van 2 – 3%. Dit is volgens Aitricity economisch en verzekeringstechnisch niet te accepteren.

Hoewel dit een belangrijk argument is, is nog steeds niet aangetoond (doordat de berekeningen niet gegeven zijn) dat een dichtere variant onmogelijk is.

- De Commissie adviseert te bezien in hoeverre een verdichte opstelling uit het oogpunt van energieopbrengst een realistische optie is, indien dit aan de orde is vanuit overwegingen van efficiënt ruimtegebruik (maximalisatie van energieopbrengst voor een bepaalde oppervlakte of minimalisatie van ruimtegebruik bij een bepaalde energieopbrengst).

MMA

Het MER

In de richtlijnen is gevraagd het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) te baseren op de minst negatieve milieueffecten per eenheid van opgewekte energie dan wel oppervlakte. In het MER wordt het mma echter kwalitatief bepaald. Belangrijke aspecten als vogelslachtoffers en aanvaringen/-drijvingen zijn in het MER per kWh berekend, dus kwantitatief vastgesteld, en kunnen derhalve worden gebruikt om het mma kwantitatief te bepalen. De

¹⁰ Strikt genomen 7,54D x 5,56D.

Commissie adviseerde aan te geven hoe het mma tot stand is gekomen, waarbij ook kwantitatieve gegevens worden gebruikt.

De aanvulling

Ook uit de aanvulling kan de Commissie niet opmaken op welke wijze – met kwantificeerbare gegevens en berekeningen – de keuze voor het mma is vastgesteld. Naar het oordeel van de Commissie wordt het mma kwalitatief bepaald en zijn de ‘harde’ gegevens (effecten/kWh) niet inzichtelijk gebruikt bij de bepaling van het mma. Op basis van het berekende aantal aanvaringen en vogelslachtoffers per kWh¹¹ verwacht de Commissie dat het alternatief met 5 MW-turbines in alternatief 1 het mma zal zijn.

2.2.2 Energieopbrengst

Het MER

In een bijlage zijn de energieopbrengsten van drie van de vier alternatieven berekend. Deze berekende opbrengsten worden in het MER echter niet gebruikt voor de effectvergelijking. Hiervoor worden energieopbrengsten gebruikt, die zijn bepaald op basis van het nominale vermogen vermenigvuldigd met het aantal draaiuren (3500 per jaar). Bij deze bepaling is echter geen rekening gehouden met het parkeffect, de verschillende ashogtes en het heersende windregiem. Hierdoor is een vergelijking van de energieopbrengsten van de alternatieven niet goed mogelijk. Bovendien is hierdoor niet onderbouwd dat de ellipsvormige opstelling een vergelijkbare energieopbrengst levert als de dichtste bolstapeling, zoals het MER stelt. Ook voor de bepaling van het mma op basis van effecten per eenheid van energieopbrengst is een juiste vaststelling van de energieopbrengst onontbeerlijk. De Commissie heeft daarom geadviseerd voor alle alternatieven de energieopbrengsten te berekenen conform de richtlijnen, rekening houdend met het parkeffect, turbinehoogte en plaatselijke windregime en deze informatie te gebruiken ten behoeve van de alternatievenvergelijking en de vaststelling van het mma.

De aanvulling

In de aanvulling heeft Airticity nieuwe opbrengstberekeningen voor 3 van de 4 onderzochte varianten gegeven. Deze wijken af van de oorspronkelijke resultaten. Toegevoegd zijn de berekeningen op verschillende ashogtes, met parkeffecten en gebaseerd op meteo-gegevens uit het gebied. Daarmee zijn de berekeningen voldoende betrouwbaar geworden en geven ze een goed beeld van de verschillen tussen de varianten.

2.2.3 Vogels

Voorkomen en betekenis studiegebied

Het MER

De Commissie heeft aangegeven dat in het MER onvoldoende informatie is gegeven over de gevolgen voor echte zeevogels zoals Jan van Gent, Alk en Zee-koet. Daarnaast zijn belangrijke bronnen¹² die informatie bevatten over pela-

¹¹ Uitgaande van een gelijke weging van beide aspecten.

¹² O.a. Arts F.A. & Berrevoets C.M. 2005. Monitoring van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat 1991-2005. RIKZ, Middelburg. In 2007 komen daarnaast o.a. gedetailleerde ecologische kaarten van zeevogels beschikbaar via de geo-applicatie Calamaris van RWS-RIKZ.

gische vogelsoorten ver op zee niet geraadpleegd¹³. Voorts heeft de Commissie aangegeven dat deel b onvoldoende informatie bevat over migratiebewegingen tussen de oostelijke en westelijke kusten van de Noordzee.

In de *aanvulling* (Addendum 3) is in de geconstateerde omissies voorzien.

Effectbeschrijving en mitigerende maatregelen

Het MER

In het MER is uitvoerig ingegaan op de mogelijke effecten van het windpark op vogels. Bij onzekerheden is in de meeste gevallen (terecht) een worst case scenario in beeld gebracht.

De gevolgen voor vogels worden getoetst aan het aandeel van de “flyway”-populatie¹⁴. Uit het MER en addendum 1 wordt duidelijk dat dit begrip niet goed wordt gehanteerd; in addendum 2 wordt dit begrip verlaten. Daarin wordt gewerkt met schattingen van vogels op de Zuidelijke Noordzee¹⁵. Wat ontbreekt is een inschatting van het populatiedeel van kwetsbare Europese soorten die het *plangebied* aandoen. Een kwantitatieve effectbeoordeling is daardoor niet mogelijk.

De stelling dat de groei van vogelpopulaties slecht bekend is (p. 41) is niet juist¹⁶. Dat geldt in mindere mate ook voor de stelling dat onbekend is van welke populaties de (Annex 1-)soorten afkomstig zijn die gebruik maken van de Noordzee. Op grond van bestaande literatuurbronnen (bijvoorbeeld ringte-rugmeldingen) kan in grote lijnen een koppeling worden gelegd met de belangrijkste herkomstgebieden en de kwetsbaarheid van deze populaties.

De Commissie heeft op grond van bovenstaande geadviseerd in een aanvulling op het MER een beter beeld te geven van de gevolgen voor individuele kwetsbare soorten, met name zeevogels. Nagegaan diende te worden welke gevolgen deze nieuwe informatie heeft voor de hoofdconclusies van het MER ten aanzien van de effecten op vogels.

De aanvulling

In addendum 3 is aanvullende informatie gegeven over de populatiegrootte van zeevogels.

Op basis van de beschikbare kennis zijn significante gevolgen redelijkerwijs uit te sluiten.

Aanschijsing windturbines

In het MER wordt voorgesteld af te zien van aanschijsing omdat dit vogels zou aantrekken. De kans op aanvaring van vogels kan worden verminderd door ‘s nachts te werken met zwakke aanschijsing met blauw of groen licht.

¹³ Zie ook Inspraakreactie nr. 6 van Berenschot Advocatuur. In de bijgevoegde second opinion wordt uitgebreid ingegaan op nuttige bronnen die in het MER niet zijn gebruikt.

¹⁴ Een biogeografische (afgebakende internationale) populatie, inclusief de broed-, trek- en overwinteringsgebieden waar deze populatie gebruik van maakt.

¹⁵ In de second opinion, behorende bij inspraakreactie nr. 6, wordt terecht aangegeven dat onduidelijk is hoe deze getallen tot stand zijn gekomen.

¹⁶ Zie o.a. BirdLife International. 2004. Birds in Europe; population estimates, trends and conservation status. BirdLife, Cambridge.

- De Commissie adviseert de mogelijkheden na te gaan voor aanschijning van de windturbines met blauw of groen licht, mits niet in strijd met IALA richtlijnen over verlichting van windparken.

Toetsing aan natuurbeschermingswetgeving

Het MER

In het MER is niet expliciet getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. De Commissie heeft daarom verzocht in een aanvulling op het MER expliciet te toetsen aan het afwegingskader van de Habitatrictlijn. Nagegaan dient te worden of het windpark, al dan niet in cumulatie met andere projecten, via externe werking schade kan toebrengen aan de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden langs de kust.

Voor verschillende Natura 2000 gebieden is een instandhoudingsdoel geformuleerd voor de *Kleine mantelmeeuw*, die ver op zee foerageert¹⁷ en hoger vliegt dan veel andere soorten. Onduidelijk is waarom schadelijke gevolgen voor deze soort ten gevolge van het windpark, al dan niet in cumulatie met andere projecten, op voorhand zijn uit te sluiten. De worst case gaat immers uit van substantiële jaarlijkse aantallen slachtoffers per turbine (14*83 turbines = maximaal 1162 slachtoffers)¹⁸. Daarnaast kunnen gevolgen van barrièrewerking, verstoring en cumulatie aan de orde zijn. In welke mate kan dit mogelijk aantal slachtoffers betrekking hebben op broedvogels of juist uitgevlogen jongen uit kolonies in de kwalificerende Natura 2000-gebieden¹⁹?

De aanvulling

De aanvulling bevat aanvullende informatie over de broedkolonies van Kleine mantelmeeuwen in de relevante Natura 2000-gebieden.

De Commissie acht de conclusie dat significante gevolgen redelijkerwijs zijn uit te sluiten op basis van de beschikbare informatie voldoende aannemelijk gemaakt.

Leemten in kennis en monitoring- en evaluatieonderzoek

De informatie over leemten in informatie is in het MER tamelijk algemeen gesteld (verspreiding en migratie van vogels). In de aanvulling wordt gesteld dat naast voorkomen, gedrag en vlieghoogte alle mogelijke informatie over feitelijke effecten als vogelslachtoffers en verstoring van belang is. Het ligt voor de hand hierbij de nadruk te leggen op de soorten waarvan het gebied rond West-Rijn van internationale betekenis is. Het is daarbij van belang de informatie over de internationale staat van instandhouding (populatie-trends) up-to-date te houden.

- De Commissie adviseert om in het monitoring- en evaluatieprogramma de pelagische soorten centraal te stellen waarvan een substantieel deel van de biogeografische populatie gebruik maakt van de zuidelijke Noordzee (o.a. Jan van gent, Alk, Zeekoet, Groter Jager). Daarnaast is het van belang aandacht te besteden aan de

¹⁷ Vooral ten zuiden van 54°N en geconcentreerd in een ongeveer 100km brede strook langs de kust. Zie o.a.; Camphuysen & Leopold 1994 Atlas of Seabirds in the southern North Sea. IBN-rapport 94/6, NIOZ-rapport 94/8). Bijlsma R.G., Hustings F., & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. GMBUitgeverij/KNNV-uitgeverij.

¹⁸ Op pagina 15 van Addendum 2 wordt aangegeven dat 0,98% van de populatie van de Zuidelijke Noordzee in botsing kan komen met molens, waarbij de *inschatting* dat de getallen geen significant effect zullen hebben op de populaties. Ook hier ontbreekt een toetsing aan de Natura 2000-gebieden.

¹⁹ Waddenzee, Duinen Texel, Duinen Vlieland, Krammer-Volkerak, Veerse meer, Zwanenewater & Pettemerduinen

eventuele gevolgen voor Kleine Mantelmeeuwen van de broedkolonies in de relevante Natura 2000-gebieden.

Het monitoring- en evaluatieprogramma gaat in op de wenselijkheid van radar metingen om de effectbepaling te kwantificeren. Het lijkt de Commissie speciaal van belang om daarbij te kijken op risicovolle nachten (breedfront-trek in combinatie met verslechterde weersomstandigheden), en daarnaast de effectiviteit van mitigerende maatregelen te betrekken²⁰.

■ De Commissie adviseert om na te gaan wat de (on)mogelijkheden zijn van onderzoek naar vogels die in aanvaring komen met turbines. Bij evaluatieonderzoek naar barrièrewerking en habitatverlies beveelt de Commissie aan om speciaal aandacht te schenken aan Kleine Mantelmeeuwen en zeevogels. Zij adviseert daarbij uit te gaan van de vogels die gedurende het jaar van het plangebied gebruik maken (optelsom). Ook adviseert zij om na te gaan of aansluiting kan worden gezocht bij de metingen van de Koninklijke Luchtmacht aan vogeltrek.

2.2.4

Zeezoogdieren

Voorkomen en betekenis studiegebied

Het MER

De Commissie realiseert zich dat over de meeste soorten zeezoogdieren (bijvoorbeeld Zeehonden en Witsnuitdolfijn) onvoldoende informatie aanwezig is om een goede inschatting van de populatiedichtheid in en rond het park te kunnen presenteren. Over de Bruinvis is echter relatief veel bekend. In het MER is bij de beschrijving van het voorkomen van de Bruinvis in het studiegebied geen rekening gehouden met:

- de onderschatting die vliegtuigtellingen geven²¹;
- de dichtheidstoename die de laatste jaren voor de Hollandse kust plaatsvindt²²;
- de seizoensfluctuaties in voorkomen.

Hierdoor is het niet goed mogelijk om de populatiegrootte in te schatten en te toetsen aan de totale populatie van de zuidelijke Noordzee. Ook over de Gewone zeehond zijn meer recente gegevens bekend die niet zijn gebruikt²³. De Commissie heeft daarom geadviseerd in een aanvulling op het MER een nadere inschatting te maken van het voorkomen van de Bruinvis en Gewone zeehond in het studiegebied, na te gaan of hierdoor de conclusies ten aanzien van effecten mogelijk wijzigen, en de mogelijke mitigerende maatregelen aan ten aanzien van de planning van de bouw van het windpark te onderzoeken.

²⁰ Detectiekans en de gevolgen daarvan via vlieghoogte en uitwijkafstand.

²¹ F. Thomsen, F., M Laczny & W Piper, 2006. A recovery of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in the southern North Sea? A case study off Eastern Frisia, German. *Helgoland Marine Research* 60 (3) 189-195.

²² Brasseur, S., P. Reijnders, O. Damsgaard Henriksen, J. Carstensen, J. Tougaard, Jonas Teilmann, M. Leopold, K. Camphuysen & J. Gordon, 2004. Baseline data on the harbour porpoise, *Phocoena phocoena*, in relation to the intended wind farm site NSW, in the Netherlands. *Alterra-rapport* 1043.

Camphuysen, Kees, 2004. The return of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in Dutch coastal waters. *Lutra* 47 (1) 135-144

Leopold, M.F. & C.J. Camphuysen, 2006. Bruinvisstrandingen in Nederland in 2006 Achtergronden, leeftijdsverdeling, sexratio, voedselkeuze en mogelijke oorzaken. *IMARES rapp. nr C083/06, NIOZ rapport 2006-5*, NZG Marine Mammal Database

²³ Brasseur, S., I. Tulp, P. Reijnders, C. Smit, E. Dijkman, J. Cremer, M. Kotterman & E. Meesters, 2004. Voedsel ecologie van de gewone en grijze zeehond in de Nederlandse kustwateren; I Onderzoek naar de voedsel ecologie van de gewone zeehond, II Literatuurstudie naar het dieet van de grijze zeehond. *Alterra-rapport* 905.

De aanvulling

In de aanvulling wordt extra informatie gegeven over de dichtheid van zowel de Bruinvis als de Gewone Zeehond. Er wordt bij de Bruinvis echter niet geëxtrapoleerd naar potentiële huidige dichtheden aan de hand van de trend van nog immer toenemende aantallen voor de Nederlandse kust. Vliegtuigtellingen zoals in Arts & Berrevoets²⁴ zijn nuttig om relatieve verschillen tussen gebieden aan te geven maar de Commissie vraagt zich af waarom niet gecompenseerd wordt voor duikende²⁵ en gemiste exemplaren. De gehanteerde dichtheden van 0,4 exemplaren per km² zijn veel lager dan bruinvistellingen vanaf boten²⁶, hetgeen duidt op een onderschatting, die navenant doorwerkt in de potentiële effecten.

- De Commissie adviseert ten behoeve van een nadere toetsing aan de natuurbeschermingswetgeving op basis van bovenstaand gegeven een nadere inschatting te geven van het voorkomen van de Bruinvis en de potentiële effecten op deze soort.

Effectbeschrijving

Het MER

In Bijlage 5 van het Addendum wordt het geluidveld als functie van de afstand tot de windturbines beschreven. De Commissie constateert echter dat ten onrechte het geluidsdrukkniveau in de aanlegfase niet is aangegeven en dat informatie over de bandbreedte van de geluiddruk (octaafband of TOL?) ontbreekt. Daarnaast vraagt de Commissie zich af waarom wordt uitgegaan een achtergrondgeluidniveau van 110 dB. Dat is veel hoger dan in figuur 4.5. waar voor een breed frequentiebereik 80 dB gehanteerd wordt. Bij het inschatten van de gevoeligheid van zeezoogdieren is geen gebruik gemaakt van de meest recente onderzoeksresultaten²⁷. De Commissie heeft geadviseerd bovenstaande informatie over geluiddruk- en achtergrondniveaus te verstrekken en bij het inschatten van de gevolgen voor zeezoogdieren uit te gaan van de meest recente inzichten.

De aanvulling

In de herschreven Bijlage 5 wordt aannemelijk gemaakt dat effecten tijdens de gebruiksfase niet significant zijn. Aan het (sterkere) geluid tijdens de aanlegfase wordt minder aandacht besteed en de bijlage vormt dan ook geen basis om significante effecten daarvan uit te sluiten.

Mitigerende maatregelen

Het MER en de aanvulling geven een goed overzicht van de mogelijke mitigerende maatregelen. Een andere maatregel die uit relevante literatuur naar voren komt is het aanbrengen van een schuimbekleding rond de palen²⁸.

²⁴ Arts, F.A. & C.M. Berrevoets, 2006. Monitoring van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat 1991 - 2006, Verspreiding, seizoenspatroon en trend van 5 minder algemene soorten zeevogels. Rapport RIKZ/2006.018.

²⁵ De correctie voor duikende exemplaren is voor boot- en vliegtuigtellingen vergelijkbaar.

²⁶ Brasseur, S.P. Reijnders, O. Damsgaard Henriksen, J. Carstensen, J. Tougaard, Jonas Teilmann, M. Leopold, K. Camphuysen & J. Gordon, 2004. Baseline data on the harbour porpoise, *Phocoena phocoena*, in relation to the intended wind farm site NSW, in the Netherlands. Alterra-rapport 1043.

²⁷ Madsen, P.T., Wahlberg, M., Tougaard, J., Lucke, K., and Tyack, P., 2006. Wind turbine underwater noise and marine mammals: implications of current knowledge and data needs. MEPS 309: 279-295 geeft een overzicht van de literatuur die inmiddels beschikbaar is.

²⁸ Ingemansson Technology AB, 2003. *Utgrunden off-shore wind farm - measurements of underwater noise*. Ingemansson Technology AB, Göteborg, Zweden, rep 11-00329-03012700.

- De Commissie adviseert als mitigerende maatregelen nader te onderzoeken: het inzetten van pingers; het intrillen van de palen in plaats van heien; het aanbrengen van een schuimbekleding rond de palen; het vermijden van heiwerkzaamheden in de periode dat Bruinvissen jongen krijgen.

Geluidemissies door seismisch onderzoek

In de richtlijnen is niet gevraagd de mogelijke effecten van geluidemissies door seismisch - en ander bodemonderzoek ten behoeve van de aanleg inzichtelijk te maken. Deze geluidemissies zouden echter wel eens groter kunnen zijn dan die van het heien van de turbinepalen. In §4.3.1 van het MER wordt geofysisch en geotechnisch vooronderzoek aangekondigd. Nadere details worden gegeven in de herschreven Bijlage 5 (paragraaf 5), maar daarbij wordt geconstateerd dat van geen van de genoemde methoden betrouwbare geluidsgegevens beschikbaar zijn.

- De Commissie adviseert de kennisontwikkeling ten aanzien van de mogelijke effecten van geluidemissies als gevolg van seismisch - en ander bodemonderzoek nauwlettend te volgen en als daar aanleiding toe is mitigerende maatregelen in de vergunningvoorschriften op te nemen.

Toetsing aan natuurbeschermingswetgeving

Het MER

In het plangebied komen vier soorten zeezoogdieren voor met een beschermde status: de Grijze zeehond, de Gewone zeehond, de Bruinvis en de Witsnuitdolfijn. De eerste drie zijn kwalificerende soorten voor nabijgelegen Natura 2000 gebieden en de laatste 2 zijn bijlage IV soorten van de Habitatrictlijn. Het wordt de Commissie in het MER niet duidelijk op grond waarvan significante gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding van deze soorten *uitgesloten* kunnen worden.

De Commissie acht onvoldoende aangetoond, zeker in het geclusterde scenario dat barrièrewerking valt uit te sluiten, met name wat betreft de migratie van beide zeehonden tussen de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone enerzijds en de Delta anderzijds. Er wordt ten onrechte van uitgegaan dat de Voordelta geen (concept) instandhoudingsdoelen voor de Grijze zeehond kent.

Daarnaast wordt het soortentrajec uit de Habitatrictlijn onvoldoende uitgewerkt: zowel de Bruinvis als de Witsnuitdolfijn zijn strikt beschermde soorten (bijlage IV). De Habitatrictlijn heeft buiten de 12 mijlszone rechtstreekse werking.

De Commissie heeft geadviseerd in een aanvulling op het MER nader aandacht te besteden aan de mogelijke (cumulatieve) effecten op zeezoogdieren waarvoor instandhoudingsdoelen voor de nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn geformuleerd. Het gaat daarbij met name om de Grijze zeehond, Gewone zeehond en de Bruinvis. De Commissie heeft daarbij aanbevolen om daarbij expliciet te toetsen aan de instandhoudingsdoelen (inclusief eventuele verbeteropgaven). Ook is geadviseerd nadere aandacht te geven aan zeezoogdiersoorten (Annex IV) waarvan op voorhand niet valt uit te sluiten dat het initiatief afzonderlijk of in cumulatie gevolgen kan hebben voor de staat van instandhouding. Het gaat daarbij met name om de bruinvis en de witsnuitdolfijn.

De aanvulling

De aanvulling op het MER bevat voldoende gegevens over de dichtheid van zeezoogdieren, maar in het geval van de Bruinvis worden naar de mening van de Commissie te lage dichtheden gehanteerd (zie hiervoor paragraaf 2.2.4 van dit advies).

Wat betreft effecten wordt ten onrechte geconcludeerd dat er bij windpark Nysted (Denemarken-Oostzee) sprake was van een 'snelle terugkomst in aantallen na enkele jaren'. Twee jaar na aanleg van dit park bedroeg de dichtheid slechts 10% van de dichtheid die vóór de aanleg werd gemeten. De resultaten bij Nysted duiden dus juist op het uitblijven van herstel. Overigens acht de Commissie de situatie bij Horns Rev (Denemarken - Noordzee), waar wel een goed herstel plaatsvond, representatiever voor de situatie op het Nederlands continentaal plat.

In de aanvulling wordt geconcludeerd dat op voorhand niet kan worden uitgesloten dat significante effecten optreden, maar dat de effecten van de aanleg van het windpark (met name de overlast tijdens het heien) goed zijn te mitigeren, en daarom niet als significant worden gekenmerkt.

In de aanvulling wordt wel een overzicht gegeven van de mogelijke mitigerende maatregelen, maar wordt niet ingegaan op de effecten van die maatregelen.

De Commissie concludeert dat, gezien de kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling en de effecten van het toepassen van mitigerende maatregelen, significante gevolgen van onderwatergeluid op zeezoogdieren met name tijdens de aanlegfase niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

- De Commissie adviseert bij de verdere besluitvorming aandacht te besteden aan:
 - de consequenties van bovenstaande gelet op het afwegingskader van artikel 6 van de Habitatrictlijn;
 - de mogelijkheden om mitigerende maatregelen in te zetten²⁹;
 - de monitoring van zeezoogdieren en evaluatie van de (cumulatieve) effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren³⁰.
- De Commissie adviseert bij de verdere besluitvorming gebruik te maken van de resultaten van het monitoring- en evaluatieprogramma verbonden aan het Near Shore Windpark.

Leemten in kennis en monitoring- en evaluatieonderzoek

In het MER wordt slechts in algemene termen ingegaan op het onderdeel leemten in kennis bij onderwaterleven. De Commissie adviseerde de leemten in kennis wat betreft onderwaterleven nader te preciseren. In de aanvulling is deze informatie opgenomen in paragraaf A.X.2.

Het is wenselijk dat meer informatie beschikbaar komt over de verspreiding in tijd en ruimte van zeezoogdieren in en rond de locatie van het windpark. De informatie kan worden gebruikt bij de planning van de bouw. Het evaluatieonderzoek in het MER vermeldt niet expliciet dat een nulmeting wordt gedaan van het voorkomen van zeezoogdieren middels geluidsopnamen. In de aanvul-

²⁹ De Commissie adviseert bijvoorbeeld als mitigerende maatregelen nader te onderzoeken: het inzetten van pinggers; het intrillen van de palen in plaats van heien; het aanbrengen van een schuimbekleding rond de palen; het vermijden van heiwerkzaamheden in de periode dat Bruinvissen jongen krijgen.

³⁰ De Commissie adviseert de aanwezigheid en het gedrag van zeezoogdieren minutieus te volgen vanaf het moment dat begonnen wordt met heien.

ling is een aanbeveling opgenomen onder 'Leemten in informatie' (paragraaf A.X.2)

- De Commissie adviseert om geluidsopnames van bruinvissen gedurende het gehele jaar uit te voeren, ook in de T₀-situatie.
- Gezien de aanwezige kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling, adviseert de Commissie het onderwatergeluid, en de aanwezigheid en het gedrag van zeezoogdieren minutieus te monitoren vanaf het moment dat begonnen wordt met heien.

Voor een goed begrip van de oasefunctie en het ontstaan van nieuwe natuurwaarden dient de ontwikkeling van het onderwaterleven op het harde substraat van de windturbines en de bestortingen daaromheen bekend te zijn.

- De Commissie adviseert om in het monitoringsprogramma de ontwikkeling van het leven op de geïntroduceerde harde substraten te onderzoeken.

Behalve voor offshore windpark West-Rijn lopen er procedures voor diverse andere offshore windparken op het Nederlandse deel van de Noordzee, ook van andere initiatiefnemers. De Commissie is van mening dat het meerwaarde heeft de monitoringsprogramma's van de verschillende parken op elkaar af te stemmen, of liever nog in een gezamenlijke studie uit te voeren.

- De Commissie adviseert het bevoegd gezag de monitoringsprogramma's van de verschillende offshore windparken op elkaar af te stemmen en te bevorderen dat de monitoringsopgaven in een overkoepelende studie gezamenlijk uitgevoerd worden.

2.2.5 Scheepvaartveiligheid

Hoewel de informatie is verdeeld over meerdere (deel-)rapporten en daardoor moeilijk toegankelijk is, is de Commissie van oordeel dat de (cumulatieve) effecten op de scheepvaartveiligheid in totaal voldoende beschreven zijn. Het beleid van de Nederlandse overheid is er opgericht om het niveau van de scheepvaartveiligheid tenminste te handhaven en waar mogelijk te verbeteren. Het bouwen van obstructies in de EEZ, in de vorm van windmolenparken, lijkt hier per definitie mee in strijd. Preventieve maatregelen in de vorm van routing en het creëren van de zogenaamde "clearways" zijn er op gericht om zoveel als mogelijk aan het beleid van de overheid tegemoet te komen. Ook is het mogelijk om met verschillende mitigerende maatregelen (b.v. optimaal gebruik aanwezige AIS-apparatuur en preventieve inzet van sleepboten) de mogelijke effecten positief te beïnvloeden.

- De Commissie adviseert het bevoegd gezag binnen de overheid te bevorderen dat de mogelijkheden van AIS optimaal benut worden en er bij de initiatiefnemers op aan te dringen de mogelijkheid van een (gezamenlijk) inhuren van sleepboten nader te onderzoeken.

De aanwezigheid van offshore windparken mag buiten de veiligheidszone rond deze parken geen storende invloed hebben op de werking van de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige elektronische apparatuur. De Commissie acht het vrijwel onmogelijk vooraf aan te geven of de bouw van een windmolenpark zal leiden tot dergelijke verstoring, en zo ja in welke mate.

Eventuele verstoringen zullen tijdens en/of na realisatie van het windpark verholpen dienen te worden.

- De Commissie adviseert hier bij de verdere vergunningverlening aandacht aan te besteden.

De hierboven gesignaleerde problematiek met betrekking tot de storende invloed van offshore windparken op de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige apparatuur, geldt evenzo voor de luchtvaart in het algemeen. Hierbij is het met name mogelijk dat de ontvangst van radio- en transponder signalen verstoord wordt. Ook hier is het vrijwel onmogelijk om vooraf aan te geven of, en zo ja de mate waarin een dergelijke storing zal optreden.

- De Commissie adviseert hier bij de verdere vergunningverlening aandacht aan te besteden.

De Commissie pleit er ter voorkoming van misverstanden voor het calamiteitenplan op te stellen in het Nederlands en voor verdere afstemming met het Kustwachtcentrum om eenduidigheid in de verschillende plannen te bevorderen. De calamiteitenplannen voor de verschillende parken kunnen vervolgens als aanhangsel aan het “Rampenplan voor de Noordzee” worden toegevoegd.

- De Commissie adviseert er op toe te zien dat de verschillende initiatiefnemers voor offshore windparken éénduidige calamiteitenplannen opstellen, die zijn afgestemd met het Kustwachtcentrum.

2.2.6

Visuele verstoring

In het MER staat dat het park vanaf de kust op 8 m hoogte zichtbaar is tot een afstand van 52 km (turbines van 3 MW) resp. 56 km (turbines van 5 MW). Gesteld wordt dat de zichtbaarheid van het windpark vanaf de kust is te verwaarlozen, maar in het MER is niet aangegeven op hoeveel dagen het windpark per jaar zichtbaar zal zijn.

- De Commissie adviseert hier bij de verdere informatievoorziening aandacht aan te besteden.

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Offshore Windpark West-Rijn en de aanvulling daarop

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 28 november 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Rijkswaterstaat

Commissie voor de milieueffectrapportage
t.a.v. ir. J.M. Bremmer
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieueffectrapportage
Ingekomen:	30 NOV. 2006
nummer:	
doel:	1548-09
aanvrager:	Dr. J. J.

Contactpersoon
M. Langeveld
Datum
28 november 2006
Ons kenmerk
AMU/ 2750

Doorkiesnummer
070 - 33 66 848
Bijlage(n)
div.
Uw kenmerk
-

Onderwerp
Advies m.b.t. MER en aanvraag offshore windturbinepark West-Rijn

Geachte mevrouw Bremmer,

Hierbij ontvangt u conform art. 7.20 van de wet milieubeheer (Wm) het milieueffectrapport (MER), inclusief een aantal aanvullingen, en aanvraag in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) voor het offshore windpark West-Rijn, zoals ingediend door Airtricity.

Ik wil u hierbij verzoeken om een advies uit te brengen aan het bevoegd gezag inzake het MER zoals dat door Airtricity is ingediend bij bovengenoemde Wbr-aanvraag.

Voor het oprichten en in stand houden van een offshore windpark, inclusief de bijbehorende kabels, is een vergunning op grond van de Wbr vereist. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W) is coördinerend Ministerie voor Noordzee-aangelegenheden en de Minister is bevoegd gezag voor de Wbr-vergunningverlening.

In het kader van de offshore-vergunningverlening doorloopt het windpark West-Rijn een milieueffectrapportage-procedure. In gevolge deze procedure zijn op 31 maart 2006 richtlijnen afgegeven voor het MER van dit windturbinepark. Het MER en de Wbr-aanvraag zijn door ons beoordeeld en op 22 november 2006 aanvaardbaar en compleet bevonden. In de bijlage vindt u een overzicht van de documenten die in dit kader door de aanvrager bij het bevoegd gezag zijn ingediend en u hierbij worden aangeboden.

RWS Noordzee
Postadres Postbus 5807, 2280 HV Rijswijk (ZH)
Bezoekadres Lange Kleiweg 34

Telefoon 070 336 66 00
Fax 070 390 06 91
E-mail M.Langeveld@dnz.rws.minvenw.nl
Internet www.noordzee.org

Bereikbaar met tram 17 vanaf Den Haag HS en Den Haag CS, 5 minuten loopafstand vanaf station Rijswijk.

AMU/ 2750

Het MER en de Wbr-aanvraag voor offshore windpark West-Rijn worden op 29 november 2006 openbaar gemaakt en ter inzage gelegd voor een periode van 6 weken, waarbij een ieder wordt uitgenodigd om zijn/haar zienswijze op het MER te geven. Ontvangen zienswijzen zullen u worden toegestuurd door het Inspraakpunt van Verkeer en Waterstaat. Adviezen, uitgebracht door de wettelijk adviseurs, zullen u apart worden toegestuurd.

De wettelijke termijn, conform art. 7.26 Wm jo. art. 7.20 Wm, voor uw advies is 11 weken na genoemde publicatiedatum. Ik verwacht uw advies dan ook uiterlijk 14 februari 2007 te ontvangen.

Als u nog vragen heeft naar aanleiding van deze brief dan kunt u contact opnemen met de heer M. Langeveld, tel: 070-33 66 848 of e-mail: m.langeveld@dnz.rws.minvenw.nl.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
DE HOOFDINGENIEUR-DIRECTEUR RIJKSWATERSTAAT NOORDZEE,
namens deze,
het hoofd van de afdeling beleidsuitvoering waterbeheer

mw. ir. E.M. van Grol

BIJLAGE 1a

Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 maart 2007 waarin uitstel wordt verleend in verband met de aanvulling op het MER

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Rijkswaterstaat

Commissie voor de milieueffectrapportage
t.a.v. ir. J.M. Bremmer
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieueffectrapportage
ingekomen :	30 MAART 2007
nummer	
dossier	1540-50
kopie naar :	Dr

Contactpersoon Marcel Langeveld	Doorkiesnummer 070-336 68 48
Datum 27 maart 2007	Bijlage(n) -
Ons kenmerk WSV/ 0674	Uw kenmerk -
Onderwerp Advies m.b.t. MER en aanvraag offshore windturbinepark West Rijn	

Geachte mevrouw Bremmer,

Onder verwijzing naar mijn brief van 21 februari 2007 (WSV/0391), waarbij ik uw Commissie heb geïnformeerd over een nadere informatieverzoek aan de initiatiefnemers van de offshore windturbineparken 'Umuiden', 'Katwijk' en 'West Rijn', deel ik u het volgende mee.

Van initiatiefnemer 'Airtricity' heb ik inmiddels een reactie ontvangen in de vorm van een aanvulling op het milieu-effect rapport. Per separate post heb ik u vandaag hiervan 10 exemplaren toegezonden.

Om de juiste wettelijke termijnen te kunnen handhaven, zou ik zo mogelijk het eindadvies van de Commissie binnen 2 weken willen ontvangen.

Als u nog vragen heeft naar aanleiding van deze brief dan kunt u contact opnemen met de heer M. Langeveld, tel: 070-33 66 848 of e-mail: marcel.langeveld@rws.nl.

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat,
namens deze,
Het hoofd vergunningverlening Rijkswaterstaat Noordzee
b.a.

mw. Ir. E. van Grol

RWS Noordzee
Postadres Postbus 5807, 2280 HV Rijswijk (ZH)
Bezoekadres Lange Kleiweg 34

Telefoon 070 336 66 00
Fax 070-390 06 91
E-mail Marcel.Langeveld@rws.nl
Internet www.noordzee.org

BIJLAGE 2

Kennisgeving van het milieueffectrapport in Staatscourant nr. 233 d.d. 29 november 2006

Inspraak MER-en offshore windturbineparken op de Noordzee

Gedurende de periode 29 november 2006 tot en met 9 januari 2007 liggen de volgende milieu-effectrapporten (MER-en) m.b.t. offshore windparken, alsmede de bijbehorende vergunningaanvragen op grond van de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (Wbr), ter inzage:

- Offshore windpark Katwijk van Weom;
- Offshore windpark IJmuiden van Weom;
- Offshore windpark West Rijn (voor de kust van Hoek van Holland) van Airticity.

Deze MER-en doorlopen een voorbereidingsprocedure overeenkomstig de Wet milieubeheer (Wm) en de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Op grond daarvan kunt u tot en met 9 januari 2007 uw mening over de inhoud van deze MER-en, of van een MER afzonderlijk, kenbaar maken.

Achtergrond

Voor het oprichten en in standhouden van een windturbinepark, inclusief de kabels, is een vergunning op grond van de Wbr vereist. De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) is bevoegd gezag voor de Wbr-vergunningverlening. Bij een vergunningaanvraag dient onder meer een MER gevoegd te worden. Meer achtergronden zijn te vinden op www.noordzeeloket.nl.

Het MER

Het MER is het eindproduct van een milieu-effectrapportage (m.e.r.). U leest in het MER wat is onderzocht op basis van de eerder gepubliceerde startnotitie voor iedere locatie en de door het bevoegd gezag uitgegeven 'Richtlijnen voor de m.e.r.'. Het MER bevat onder meer een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop deze zal worden uitgevoerd. In het MER worden onder andere alternatieven beschreven en wordt uitgelegd welke (milieu)effecten zijn onderzocht, zowel met betrekking tot de bestaande situatie als de te verwachten ontwikkelingen op het milieu, indien de activiteit wordt uitgevoerd. De resultaten van de uitgevoerde onderzoeken zijn gebundeld in het MER.

Waar kunt u het MER en de Wbr-aanvraag inzien?

De MER-en, inclusief de Wbr-aanvragen, kunt u van 29 november 2006 tot en met 9 januari 2007 gedurende de reguliere openingstijden inzien op de volgende locaties:

- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noordzee in Rijswijk;
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Nederland in Leeuwarden;
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Holland in Haarlem;
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zuid-Holland in Rotterdam;

- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zeeland in Middelburg;
- het ministerie van Verkeer en Waterstaat in Den Haag;
- de hoofdvestigingen van de openbare bibliotheken in Groningen, Haarlem, Den Haag, Middelburg.

Hoe kunt u uw zienswijze kenbaar maken?

De minister van VenW nodigt u uit gedurende de gehele termijn van de terinzagelegging uw zienswijze op de initiatieven, of op een individueel initiatief, schriftelijk of mondeling naar voren te brengen. Wij verzoeken u in uw zienswijze duidelijk te vermelden op welk initiatief deze betrekking heeft door in uw zienswijze de naam van de initiatiefnemer en de locatie te vermelden.

Uw schriftelijke zienswijze kunt u tot en met 9 januari 2007 sturen naar:

Inspraakpunt VenW
MER-en Windturbineparken Noordzee
Postbus 30346
2500 GH Den Haag

U kunt ook via internet uw zienswijze kenbaar maken via:
www.inspraakvenw.nl

Als u mondeling wilt inspreken, wordt u vriendelijk verzocht dit voor 3 januari 2007 kenbaar te maken aan het inspraakpunt Verkeer en Waterstaat, telefoon 070 351 96 03.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Het Inspraakpunt bundelt alle reacties en stuurt deze naar de minister van VenW en de Commissie voor de m.e.r. Deze commissie adviseert de minister over het MER. Mede op basis van dit advies en de inspraakreacties stelt de minister vervolgens een bij iedere Wbr-aanvraag gerelateerd besluit vast. Hiertoe zal in een later stadium eerst een ontwerpbesluit ter inzage worden gelegd waarop u te zijner tijd wederom kunt inspreken.

Nadere informatie

Voor inlichtingen over de inspraakprocedure kunt u zich wenden tot het Inspraakpunt VenW, telefoon 070 - 351 96 03. De samenvattingen van de MER-en en de Wbr-aanvragen kunt u downloaden via www.inspraakvenw.nl.

Voor nadere informatie over de inhoud van (één van) de Wbr-aanvragen/MER-en, kunt u contact opnemen met Rijkswaterstaat Noordzee, de heer M. Langeveld, telefoon 070 33 66 848.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Airtricity Holding BV

Bevoegd gezag: Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat

Besluit: Vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr)

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: -

In de Beleidsregels inzake toepassing van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone is vastgelegd dat in het kader van de vergunningprocedure m.e.r. moet worden doorlopen.

Activiteit: De aanleg van het windturbinepark West-Rijn in de Noordzee op ca. 40 km uit de kust, ter hoogte van Scheveningen.

Procedurale gegevens:

kennisgeving startnotitie: 22 maart 2005
richtlijnenadvies uitgebracht: 23 mei 2005
kennisgeving startnotitie: 22 maart 2005
richtlijnenadvies uitgebracht: 23 mei 2005
richtlijnen vastgesteld: 22 november 2006
kennisgeving MER: 29 november 2006
toetsingsadvies uitgebracht: 10 mei 2007

Bijzonderheden:

Het windpark bestaat uit 79 windturbines met een ashoogte van ca 75 meter en een vermogen van 3,6 MW. Het beslaat een oppervlakte van ca. 47 km² (exclusief veiligheidszone). De op te wekken elektriciteit zal, na spanningstransformatie door middel van een transformatorstation, via een elektriciteitskabel naar het vaste land worden getransporteerd. De aanlanding van de elektriciteitskabel zal plaats vinden bij Hoek van Holland of de Maasvlakte, en daar aansluiten op het elektriciteitsnet. De technische levensduur van het windpark wordt geraamd op minimaal 20 jaar.

De Commissie heeft bij toetsing van het MER tekortkomingen geconstateerd, die zij essentieel acht voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de verdere besluitvorming. De belangrijkste tekortkomingen betreffen de vereisten vanuit de natuurbeschermingswetgeving. In het MER is onvoldoende informatie aanwezig om met zekerheid te stellen dat nabijgelegen Natura 2000-gebieden, in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, niet worden aangetast. Ook is onvoldoende informatie beschikbaar over mogelijke schade aan kwetsbare populaties van soorten die bescherming genieten onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn.

In een aanvulling op het MER is voldoende basisinformatie over deze punten beschikbaar gekomen. De Commissie acht echter niet aangetoond dat door het toepassen van mitigerende maatregelen significante (cumulatieve) gevolgen van onderwatergeluid op zeezoogdieren zijn uit te sluiten, zoals de aanvulling stelt. De Commissie constateert aanzienlijke kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling en de effecten van het toepassen van mitigeren-

de maatregelen, waardoor significante gevolgen tijdens de aanlegfase niet met zekerheid zijn uit te sluiten.

De Commissie adviseert daarom om bij de verdere besluitvorming over de vergunningverlening aandacht te besteden aan:

- de consequenties hiervan gelet op het afwegingskader van artikel 6 van de Habitatrictlijn;
- de mogelijkheden om mitigerende maatregelen in te zetten;
- de monitoring van zeezoogdieren en evaluatie van de (cumulatieve) effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren.

Zij adviseert gebruik te maken van de resultaten van het monitoring- en evaluatieprogramma verbonden aan het Near Shore Windpark.

Naast de aanbevelingen die zich richten op natuurbescherming, doet de Commissie een aantal ander aanbevelingen op het vlak van het mma en de energieopbrengst, de nautische veiligheid en het monitorings- en evaluatieprogramma.

De Commissie merkt nog op dat behalve voor offshore windpark West-Rijn er procedures lopen voor diverse andere offshore windparken op het Nederlandse deel van de Noordzee, ook van andere initiatiefnemers. De Commissie adviseert het bevoegd gezag de monitoringsprogramma's van de verschillende offshore windparken op elkaar af te stemmen en te bevorderen dat de monitoringsopgaven in een overkoepelende studie gezamenlijk uitgevoerd worden.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. P. van der Boom
dr. N.M.J.A. Dankers (alleen richtlijnen)
ir. J.H. de Jong (alleen richtlijnen)
dr. W.N.M. van Moorsel (alleen toetsing)
J. Nipius (alleen toetsing)
drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)
ing. R.L. Vogel

Secretarissen van de werkgroep:

dr. G.P.J. Draaijers
ir. J.M. Bremmer

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum reactie	van persoon of instantie	plaats
1.	20061228	BP Nederland Energie B.V.	Den Haag
2.	-----	A.J. Rooseboom	Den Haag
3.	20070105	Stichting Berkheide Coepelduynen	Katwijk
4.	20070105	Luchtverkeersleiding Nederland	Luchthaven Schiphol
5.	20070108	Productschap Vis	Rijswijk
6.	20070109	Berenschot Advocatuur namens E-Connection Project BV te Bunnik	Apeldoorn
7.	20070109	Wintershall Noordzee B.V.	Rijswijk
8.	20070109	Kustvereniging EUCC	Leiden

Alle bovengenoemde inspraakreacties zijn ontvangen door het bevoegd gezag dat ze op de navolgende datum(s) aan de Commissie ter beschikking heeft gesteld:

nrs. 1 t/m 6 op 11 januari 2007

nrs. 7 t/m 8 op 16 januari 2007

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Offshore Windpark West-Rijn en de aanvulling daarop**

Airtricity wil op de Noordzee, op ca. 40 km uit de kust, ter hoogte van Scheveningen het offshore windpark 'West-Rijn' te bouwen. Het park bestaat uit 79 windturbines met een ashoogte van ca 75 meter en een vermogen van 3,6 MW. Het windpark beslaat een oppervlakte van ca. 47 km². De elektriciteit wordt via een elektriciteitskabel naar het vaste land getransporteerd, naar Hoek van Holland of de Maasvlakte. De levensduur van het windpark wordt geraamd op ca. 20 jaar.

ISBN-10: 90-421-2019-3

ISBN-13: 978-90-421-2019-8